

NIEUWSBRIEF

Nr 82 - Februari 2023

NIEUWS

BEURZEN VOOR POSTDOCTORAAL ONDERZOEK

Het Federaal Wetenschapsbeleid (BELSPO) stelt 24 postdoctorale beurzen ter beschikking van Oekraïense onderzoekers. Aanvragen kunnen worden ingediend bij het Rijksarchief/CegeSoma.

► Lees meer

3 VRAGEN AAN ...

Hilde Keppens en Kathleen Vandenberghe, twee bekende gezichten in de leeszaal, vertellen over meer dan 30 jaar geschiedenis in het CegeSoma.

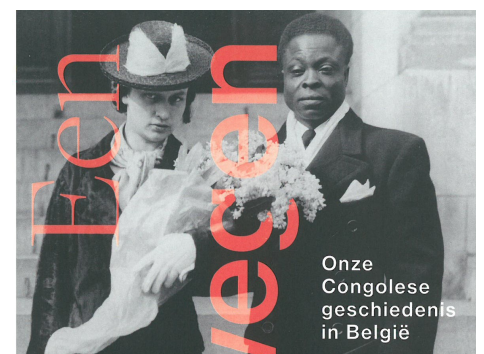
► Lees meer

AGENDA

ONTMOETING PUBLIEKSGESCHIEDENIS

Op 22 maart 2023: een conferentie-debat in het Nederlands met als gasten Kristof Bohez, met Eva Kamanda co-auteur van het boek 'Een verzwegen leven', en Guy Vanthemsche. Een gelegenheid om kennis te maken met een nog weinig gekend onderwerp van de 'Congolese geschiedenis van België'.

► Lees meer

'OORLOGSCAFÉS'

Niet te missen: onze laatste twee afspraken met een breed publiek over collaboratie en repressie: Brugge, 9 maart 2023 en Brussel (depot Joseph Cuvelier), 24 april 2023.

► Lees meer

FOCUS OP DE COLLECTIES

HET FASCISME IN DE BIBLIOTHEEK VAN HET CEGESOMA

Ontdek met onze bibliothecaris het eerste deel (het algemeen perspectief) van een drieluik over onze rijke collectie over dit onderwerp.

► Lees meer & bekijk de video

PUBLICATIE

JAARVERSLAG

STUDIECENTRUM
OORLOG EN MAATSCHAPPIJ

JAARVERSLAG 2021-2022

Ontdek een overzicht van de activiteiten, publicaties en het onderzoek van het CegeSoma gedurende de voorbije twee jaar.

► Lees meer

Luchtvaartsquare 29 / B-1070 Brussel / België
Copyright © CegeSoma / Rijksarchief, alle rechten voorbehouden

Postdoctorale onderzoeksbeurzen voor Oekraïense onderzoekers

Het Federaal Wetenschapsbeleid (Belspo) heeft een initiatief gelanceerd om 24 postdoctorale onderzoeksbeurzen (van maximum 12 maanden) in Belgische federale wetenschappelijke instellingen aan te bieden aan Oekraïense onderzoekers. Een van de instellingen waarvoor een aanvraag kan worden ingediend is het Rijksarchief/CegeSoma. Het onderzoek van het CegeSoma richt zich op de geschiedenis van de Tweede Wereldoorlog (inclusief de Holocaust) en de nasleep ervan en de geschiedenis van de Koude Oorlog. Meer informatie over het aanvraagformulier, de beurzen en de in aanmerking komende wetenschappelijke instellingen vindt u [op de speciale portaalsite](#).

Ander nieuws

[Jonge Historici Promotie 2022 : een mooie « oogst »...](#)

[Helden van het Verzet. Dit zijn de namen.](#)

['Spektakelcultuur' tijdens WOI en WOII: nieuw themanummer van het BTNG](#)

[Steun het CegeSoma door lid te worden van de vzw !](#)

[SAVE THE DATE : donderdag 27 april 2023](#)

[Twee nieuwe inventarissen! 'Les Invalides Prévoyants' en 'De Kinderen van het Vaderland'](#)

[Jaarverslag van het CegeSoma](#)

[DRIE VRAGEN AAN ... Hilde Keppens en Kathleen Vandenberghe,](#)

[13-14 december 2022 : General Partner Meeting van EHRI-PP in het CegeSoma](#)

[Lancering Calls 2023 van de EHRI-Conny Kristel fellowships](#)

[Nieuws over het project Wikibase Verzet](#)

[Rijksarchief te Luik: Studiedag over het verzet](#)

DRIE VRAGEN AAN ... Hilde Keppens en Kathleen Vandenberghe,

de gezichten van de leeszaal van het CegeSoma

Hilde en Kathleen, al respectievelijk 35 en 34 jaar maken jullie deel uit van het CegeSoma-equipe. Meer dan 100.000 titels uit de bibliotheek zijn door jullie handen gepasseerd en alle bezoekers van de leeszaal hebben al van jullie warm onthaal kunnen genieten, jullie maken zonder twijfel deel uit van het DNA van het Centrum.

Vanaf 1990 tot nu is er waarschijnlijk al heel veel veranderd ?

Absoluut ! Eigenlijk kunnen we min of meer vier verschillende periodes onderscheiden.

Helemaal in het begin waren we als klein instituut gevestigd op het Leuvenseplein. Het kleine equipe was jong en werd toen ook nog versterkt met gewetensbezwaarden. Er was veel enthousiasme en het Centrum moest nog op de kaart gezet worden. De seminaries die georganiseerd werden voor het grote publiek hadden veel succes. Soms was de leeszaal zelfs te klein om alle deelnemers te ontvangen en moesten er extra stoelen gehuurd worden ! Het was ook op het Leuvenseplein dat de eerste stappen naar informatica gezet werden. Dit zou de werking diepgaand veranderen.

In 1993 moest het voltallig personeel de handen uit de mouwen steken voor de verhuis naar het Résidence Palace. Van teambuilding gesproken ! Het was het begin van een bloeiende periode gekenmerkt door het aanhalen van de banden met zowel universiteiten als op internationaal vlak. De leeszaal ontving meer en meer lezers en was bijna dagelijks gevuld met eerstejaarsstudenten. Geschiedenis.

In 2004 was er opnieuw een verhuis, dit keer naar de huidige locatie op de Luchtvaartsquare. Onder de nieuwe collega's waren er heel veel jonge onderzoekers op allerlei (korte) projecten. Er zijn ondertussen al zoveel onderzoekers en stagiaires de revue gepasseerd, dat de inkomhal te klein zou zijn om ze allemaal te ontvangen.

De integratie als volwaardig depot in het Rijksarchief luidde een nieuw tijdperk in. Gelukkig was enkel een verhuis van de archieven aan de orde deze keer (naar het depot Cuvelier in de Hopstraat). Vanaf dan een meer gecentraliseerde organisatie, helaas ook gekenmerkt door de Corona-periode. Nieuwe regelingen waren daarvan het gevolg zoals het telewerk en het systeem van reservatie voor de leeszaal.

Hoe is jullie jobinhoud geëvolueerd ?

De eerste jaren was er voor de bibliotheek een fichesysteem. Met een stencilmachine en carbonpapier werden deze fiches 'afgedrukt' met na afloop zwarte vingers als gevolg. Dan kwam de eerste computer ... een evenement. Dit eerste indrukwekkende exemplaar stond in een lokaal apart, waar het personeel hem kon komen bewonderen en waar we ons in alle rust konden concentreren op de invoer van de duizenden bibliotheekfiches. De software is blijven evolueren wat de nodige aanpassingen van ons vroeg maar het genot van de geur van oude en nieuwe boeken is altijd gebleven.

Wat de leeszaal betreft gingen we van een directe levering van de documenten over naar een levering om het uur en nu naar het systeem van reservatie van een plaats in de leeszaal met daaraan gekoppeld een formulier voor het reserveren van documenten. We stonden eerst wat afkerig tegenover dit laatste systeem maar we moeten ondertussen toegeven dat het de organisatie vergemakkelijkt.

gebleven is ?

Jullie ontvangen jaarlijks honderden lezers. Is er iets wat jullie bij

'Een Verzwegen Leven'

Ontmoeting Publieksgeschiedenis van het CegeSoma (2023-3)

Wereldoorlog II   [Conferentie](#)

**Een gesprek onder leiding van Guy Vanthemsche,
met als gast Kristof Bohez**

'Een Verzwegen Leven' is het resultaat van drie jaar opzoekingen en spoorwerk naar een (familie)geschiedenis die al te lang verborgen bleef. Eva Kamanda is de achterkleindochter van François Kamanda. Deze kwam in 1930 in België aan, meer bepaald in Antwerpen, aan boord van het schip 'Léopoldville'. Dan raken we zes jaar lang zijn spoor bijster. In 1936 poseert hij als model voor een schilderij van Henri Logelain, een werk dat vandaag bewaard wordt in het Koninklijk Museum voor Midden-Afrika. Daarna vinden we hem terug in de Vijverstraat in Etterbeek waar hij zich als kapper gevestigd heeft. In 1942 trouwt hij met Lucienne Berger. Hij is zwart, zij is wit. België is bezet.

In 1940 verblijven er maximum 200 Congolezen in België. De meesten van hen hebben zich verenigd in de 'Union Congolaise', die in 1919 werd opgericht om de belangen van de Congolezen in België te verdedigen. De meeste leden wonen in Brussel. Sommigen sluiten zich aan bij het verzet, een verhaal dat vandaag nog slecht gekend is.

Wat hebben zij gedaan, die dan slechts 'Congolesse onderdanen' waren? Wat met François Kamanda? Hoe keek België naar hen na de Tweede Wereldoorlog? Dit boek dat met veel medemenselijkheid geschreven is, behandelt al die vragen en een nog weinig bekend onderwerp van de 'Congolesse geschiedenis van België'.

Het CegeSoma heeft het genoeg voor zijn derde ontmoeting Publieksgeschiedenis van dit jaar op woensdag 22 maart Kristof Bohez uit te nodigen, samen met Eva Kamanda auteur van het boek *'Een Verzwegen Leven'*, dat verschenen is bij de uitgeverij Vrijdag. Hij zal geïnterviewd worden door Guy Vanthemsche.

Kristof Bohez is schrijvend journalist sinds 2005. Hij is afgestudeerd aan de *Arteveldehogeschool* in Gent en is gespecialiseerd in human interest-reportages. Hij schrijft vooral voor *Het Nieuwsblad* en *De Gazet van Antwerpen*.

Guy Vanthemsche is emeritus hoogleraar hedendaagse geschiedenis van de VUB. Hij is auteur van een tiental boeken en talloze artikels over de Belgische hedendaagse geschiedenis, waaronder een werk dat de relaties tussen België en Congo tijdens de koloniale periode bestudeerde: *'Congo: de impact van de kolonie op België'*.

22/03/2023 - 12:30 – 14:00

PRAKTISCHE INFO :

Waar: Conferentiezaal van het CegeSoma, Luchtvaartsquare 29 – 1070 Brussel

Wanneer: woensdag 22 maart 2023 (12.30 – 14.00)

Inschrijven verplicht: isabelle.ponteville@arch.be of telefonisch op nummer 02.556.92.11

Aarzel niet om ook andere geïnteresseerden mee te vragen!

Hoofdtal (Hoofdtalen)

Nederlands

“Oorlogscafés” : Collaboratie en repressie in Vlaanderen

Een nieuw meer informeel lezingenformat voor het brede publiek

Wereldoorlog II   [Conferentie](#)

[Koen Aerts](#) (UGent/Rijksarchief-CegeSoma) en **Bruno De Wever** (UGent) startten op 24 november in Gent met een nieuw lezingenformat onder de titel “Oorlogscafés”.

Partners zijn het Davidsfonds en het Rijksarchief-CegeSoma. De bedoeling is om de kennis en inzichten uit het wetenschappelijk onderzoek over collaboratie en repressie in een meer informele cafésetting naar het brede publiek te brengen.

Bij registratie online krijgen geïnteresseerden **toegang tot een 20-tal webinars van maximum 10 minuten over de thema's collaboratie en repressie**. Die registratie biedt ook de mogelijkheid om op voorhand online vragen te stellen die op locatie geclusterd beantwoord zullen worden. De Oorlogscafés worden in elke Vlaamse provincie georganiseerd.

-> Inschrijven kan via deze link : <https://www.davidsfonds.be/zoekresultaten?q=oorlogscaf%C3%A9>

-> Meer informatie vind je hier : https://view.publitas.com/davidsfonds/het-accent_juli_2022/page/8-9

Graag ook aandacht voor de wetenschappelijke enquête over de Tweede Wereldoorlog die deze lezingenreeks mee ondersteunt. Link naar de enquête : <https://urlz.fr/jSTl>

24/11/2022 - 19:30 – 24/04/2023 - 21:30

De data en locaties van de "Oorlogscafés":

Donderdag 24 november 2022 van 19:30 uur tot 21:30 uur - NTGent, Sint-Baafsplein 17, 9000 Gent

Dinsdag 13 december 2022 van 19:30 uur tot 21:30 uur - De Steenberg, Spechtenlaan 9, 3080 Tervuren

Woensdag 8 februari 2023 van 14:00 uur tot 16:00 uur - Borrelhuis, Witte Nonnenstraat 28, 3500 Hasselt

Donderdag 16 februari 2023 van 19:30 uur tot 21:30 uur - De Basiliek, Trooststraat 22, 2650 Edegem

Donderdag 9 maart 2023 van 14:00 uur tot 16:00 uur - ZoWe Vormingscentrum, Barrièrestraat 2 D, 8000 Brugge

Maandag 24 april 2023 van 13:15 uur tot 16:00 uur - Algemeen Rijksarchief 2 - depot Joseph Cuvelier, Hopstraat 26-28, 1000 Brussel

TREFWOORDEN

[collaboratie](#)   [repressie van de collaboratie](#)

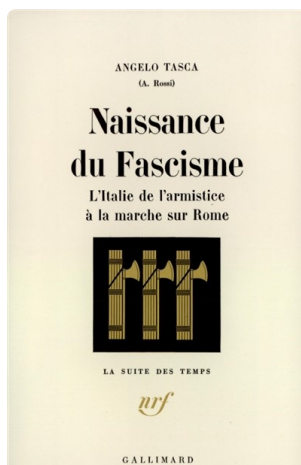
© CegeSoma | Luchtvaartsquare 29, 1070 Anderlecht | 02 556 92 11

Het fascisme in de bibliotheek van het CegeSoma (1) : algemeen perspectief.

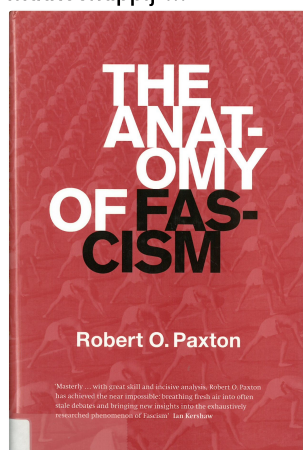
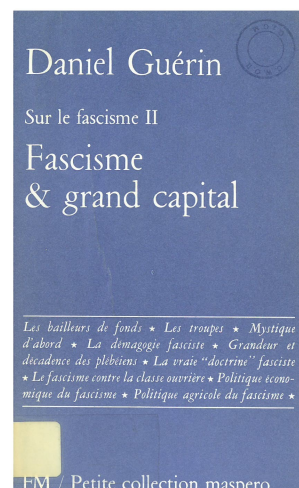
'Het fascisme in de Bibliotheek van het CegeSoma (1): algemeen perspectief.' Onder die titel nodigen wij u uit om het twaalfde thema te ontdekken in onze reeks 'Afspraken met de bibliothecaris'. Elk thema dompelt u onder in onze collecties en wordt geïllustreerd met een video en begeleidende tekst over de informatie erover in onze bibliotheek.

Bekijk de twaalfde video 'Afspraken met de bibliothecaris: 12. "Het fascisme in de Bibliotheek van het CegeSoma (1): algemeen perspectief'.

Het communisme heeft, zoals in deze rubriek reeds is vermeld, in onze bibliotheek voortdurend aandacht gekregen, maar ook zijn aartsvijand, het "fascisme", heeft in de loop der jaren een opmerkelijke plaats in onze rekken ingenomen. En hoeft dat te verwonderen? Vanuit het oogpunt van een bepaalde benadering van de geschiedenis kan het fascisme - dat uit de "Groote Oorlog" is voortgekomen, zich erg oorlogszuchtig opstelde en door zijn excessen bij uitstek verantwoordelijk is voor het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog - niet anders dan de belangstelling wekken van historici, politicologen... en het brede publiek. Zijn spectaculair, gemilitariseerd karakter dat soms het aspect van een 'politieke religie' kreeg en grote mensenmassa's bewoog, kon de belangstelling ervoor alleen maar aanwakkeren.

Als we ons beperken tot wetenschappelijke kringen, zien we dat - van toen het fascisme in het Italië van het Interbellum ten tonele verscheen tot in onze "postmoderne" tijd - verschillende "scholen" getracht hebben het "fenomeen fascisme" in kaart te brengen om de maatschappelijke of politieke betekenis ervan te achterhalen. Vanaf het begin hebben drie "klassieke" verklaringen met elkaar geconcentreerd. De liberale thesis, voor het eerst verdedigd door Benedetto Croce, zag het fenomeen als een eenvoudige voetnoot in de geschiedenis, die verband hield met een Italië dat nog niet hersteld was van de verkramping uit de Eerste Wereldoorlog, eerder dan het te interpreteren als een globale en autoritaire verwerping van de "filosofie van de Verlichting". Een andere opvatting, gebaseerd op historisch determinisme, bracht het fascisme in verband met de politieke en sociale toestand van het land waaruit het voortkwam. Er was dus fascisme voor landbouwstaten (Spanje, Roemenië, Polen, enz.) of semi-plattelandsstaten (Italië, Argentinië, enz.) en fascisme voor geïndustrialiseerde landen (Duitsland, Nederland, Frankrijk, België, enz.). De marxistische thesis, verkondigd door Karl Radek, Antonio Gramsci en andere Maksim Litvinovs, die in de jaren dertig en aan het eind van de Tweede Wereldoorlog redelijk veel succes had, zag er de uitdrukking in van een toppunt van crisis bij het "grootkapitaal", dat in een doodstrijd verkeerde en de laatste fase inging vóór het ontstaan van een "klasseloze communistische maatschappij"...

Vervolgens, na de wereldbrand en met de komst van de Koude Oorlog, hadden we de "Amerikaanse School" in navolging van Hannah Arendt en haar aanhangers, die de stelling verdedigde dat het fascisme moest worden gezien als een "veelvormig en vaag totalitarisme" (H. Arendt, *De oorsprong van het totalitarisme*, 1951). Nadien ziet men een fascisme zoals geïnterpreteerd door de sociale wetenschappen en de Frankfurter Schule, en geanalyseerd door de menswetenschappen en de psychoanalyse (in de jaren zestig en zeventig), met Wilhelm Reich als goed voorbeeld. Tenslotte is er vanaf de jaren negentig nog de postmoderne en zeer (overdreven?) gerelativeerde lezing van het fascisme. Dat deze laatste samenvalt met de ondergang van het Sovjetsysteem en de "dood van de ideologieën" is waarschijnlijk geen toeval.

In ieder geval heeft deze overvloed aan "scholen" en onderzoekers uiteindelijk een enorme massa aan geschriften over dit onderwerp opgeleverd, in positieve én negatieve zin. Grondige of daadwerkelijk vernieuwende analyses gingen hand in hand met stellingen die al duizend keer waren verkondigd en in ge vulgariseerde vorm werden herkauwd door publicisten of politici. En het is in dit compacte maar ongelijke geheel dat de bibliotheek van het Centrum een zoektocht heeft gedaan, gebruik makend van haar traditioneel eclecticisme... en van gespecialiseerde bibliografieën.

Uiteindelijk werd het een rijke oogst, en slechts weinig klassieke werkstukken werden niet opgenomen. Vermelden we alvast Angelo Tasca (*Naissance du fascisme : l'Italie de l'armistice à la marche sur Rome-1938*), Pierre Milza (*Le fascisme italien: 1919-1945-1980*) en Hans Mommsen (*Der Nationalsozialismus und die deutsche Gesellschaft-1991*) die in het goede gezelschap verkeren van de beste werken van Fritz Stern (*The Politics of Cultural Despair-1961*), George Mosse (*The Crisis of German Ideology. Intellectuals Origins of the Third Reich-1964*), en Robert Paxton (*The anatomy of Fascism - 2004*).

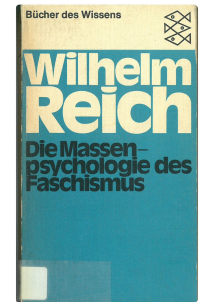
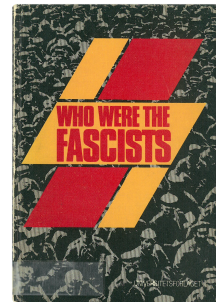
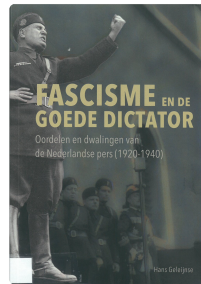
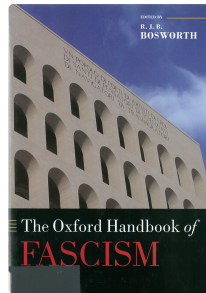
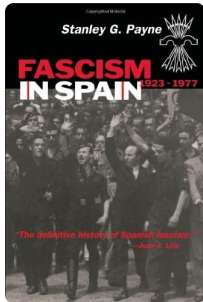
Zeev Sternhell
La droite
révolutionnaire
1885-1914

En zo zijn er nog vele anderen, wier theorieën soms aanvechtbaar en/of sterk betwist zijn: we herinneren ons de "Historikerstreit" in Duitsland in de jaren zeventig en tachtig naar aanleiding van de wens van Ernst Nolte om het nazisme vooral te zien als een onhandig antwoord op het bolsjewistische terrorisme, evenals de heftige ruzie tussen Zeev

biohistoire

Sternhell, voorvechter van de Franse oorsprong van het fascisme (La droite révolutionnaire 1885-1914-2000), en Michel Winock of Serge Bernstein. Daarmee hebben deze waardige vertegenwoordigers van de academische wereld aangetoond dat men zowel wetenschapper als geëngageerd mens kan zijn. En dat de as van het fascisme, net als die van het communisme, nog niet volledig zijn afgekoeld...

Jaarverslag van het CegeSoma

Als u een overzicht wil van de activiteiten, publicaties, projecten en het onderzoek van het CegeSoma / Rijksarchief in 2021-2022 en enkele cijfergegevens, kunt u ons verslag raadplegen door [hier](#) te klikken.

2021 - 2022

Ander nieuws

Jonge Historici Promotie 2022 : een mooie « oogst »...

Helden van het Verzet. Dit zijn de namen.

'Spektakelcultuur' tijdens WOI en WOII: nieuw themanummer van het BTNG

Steun het CegeSoma door lid te worden van de vzw !

SAVE THE DATE : donderdag 27 april 2023

Twee nieuwe inventarissen! 'Les Invalides Prévoyants' en 'De Kinderen van het Vaderland'

DRIE VRAGEN AAN ... Hilde Keppens en Kathleen Vandenberghe,

Postdoctorale onderzoeksbeurzen voor Oekraïense onderzoekers

13-14 december 2022 : General Partner Meeting van EHRI-PP in het CegeSoma

Lancering Calls 2023 van de EHRI-Conny Kristel fellowships

Nieuws over het project Wikibase Verzet

Rijksarchief te Luik: Studiedag over het verzet

1

2

>

>>